

Sprawozdania

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji “Third Statistical Days at the University of Luxembourg” 28-30 czerwca 2007 roku

Konferencja “Third Statistical Days...”, zorganizowana przez Wydziały Matematyki i Psychologii Uniwersytetu w Luksemburgu przy współudziale Centrum Badań Zdrowia, odbyła się na Uniwersytecie w Luksemburgu w dniach 28-30 czerwca 2007 roku. Przybyło na nią wielu psychologów, matematyków, informatyków, a nawet przedstawicieli medycyny z różnych krajów: Białorusi, Francji, Luksemburga, Holandii, Niemiec, Polski, Rumunii i Stanów Zjednoczonych. Uniwersytet w Luksemburgu przyznał granty konferencyjne młodym badaczom. Otrzymali je: A. Brytek, A. Costin, V. Koval, I. Petersbursky, L. V. Pletnev i R. Soulimani.

Głównym celem konferencji było zaprezentowanie, przeanalizowanie i dyskusja nad technikami analizy danych jakościowych oraz procedur statystycznych dla tzw. małych grup. Cel taki wynika z potrzeb środowiska psychologicznego, głównie zajmującego się problematyką kliniczną, które dostrzega pewien deficyt w zakresie technik pozwalających na analizę danych pochodzących z niezbyt licznych grup badanych oraz zmiennych o charakterze kategorialnym. Kluczową intencją była wymiana informacji pomiędzy naukowcami reprezentującymi różne dziedziny (w tym nauki medyczne czy chemiczne), prowadzącymi swoje badania w warunkach, w których nie jest możliwe uzyskanie danych na poziomie skali ilościowej ani też zastosowanie statystyk parametrycznych.

W czasie konferencji zaprezentowano szereg technik analizy danych: dynamiczną analizę czynnikową, konfiguracyjną analizę frekwencji oraz model cząstkowych najmniejszych kwadratów. Dr E. Hamaker z Uniwersytetu w Utrecht (Holandia) przedstawiła metodę szeregów czasowych (*Time series analysis*), która pozwala na analizę wielu powtarzanych pomiarów u jednej osoby badanej, oraz dynamiczną analizę czynnikową (*Dynamic factor analysis*). Prof. E. Lautsch z Uniwersytetu w Kassel (Niemcy) omówił konfiguracyjną analizę frekwencji (*Configural frequency analysis*) na przykładzie osób cierpiących na depresję. Natomiast prof. P. C. M. Molenaar oraz dr K. Sinclair z Uniwersytetu w Pensylwanii (USA) przedstawili możliwości analizy wieloczynnikowych uwarunkowań procesu zmian zachowania u pojedynczej osoby przy wykorzystaniu analizy szeregów czasowych. Dr Ch. Preda z Uniwersytetu w Lille 2 (Francja) zaprezentował metodę przewidywania stopnia ryzyka, ze szczególnym zwróceniem uwagi na optymalizację podejmowania decyzji w sytuacji zagrożenia. Wystąpienie prof. M. Tenenhausu ze Szkoły Zarządzania (HEC) w Paryżu dotyczyło powiązania pomiędzy techniką częściowych najmniejszych kwadratów (*Partial least squares*) i ważonych najmniejszych kwadratów (*Unweighted least squares*). Z kolei prof. A. von Eye z Uniwersytetu w Michigan (USA) omówił zastosowanie konfiguracyjnej analizy frekwencji (*Configural frequency analysis*) w badaniach o charakterze idiograficznym.

Znaczenie wymienionych technik szczególnie akcentowano w doniesieniach z badań, które w większości dotyczyły problematyki klinicznej. Przedstawiono wiele intere-

sujących projektów badawczych znajdujących się w zróżnicowanych fazach realizacji, których celem jest pomoc terapeutyczna osobom z różnymi problemami. Projekty te podejmowane są głównie przez osoby związane z Centrum Badań Zdrowia w Luksemburgu. L. Boyer (Luksemburg) wykorzystwała wielozmiennowe nieparametryczne statystyki w celu określenia profili psychologicznych osób uzależnionych od nikotyny i od narkotyków oraz różnic między ich zachowaniem. Stanowią one podstawę do opracowania indywidualnych i grupowych oddziaływań arteterapeutycznych. Z kolei P. Fack i prof. L. Schiltz (Luksemburg) wykorzystują podobne procedury do przeanalizowania dużej puli wskaźników w pracach rysunkowych wykonanych przez osoby z trzech grup: uzależnionych od narkotyków, uchodźców i zwracających się o azyl. Celem tych badań jest optymalizacja działań terapeutycznych, którym zostaną poddane te osoby. Także przy zastosowaniu wielozmiennowych nieparametrycznych technik dokonano analizy zmian w toku arteterapii obserwowanych u pacjentów z zespołem Korsakowa. Rezultaty przekonują (M. Konz, Luksemburg) o sensowności oddziaływań arteterapeutycznych u takich osób. Zastosowanie działań terapeutycznych z wykorzystaniem arteterapii ma także duże znaczenie w pracy z osobami bezrobotnymi. Tego rodzaju działania były przedmiotem referatu C. Meyer (Luksemburg), w którym zaprezentowano analizę danych jakościowych treści prac plastycznych, ale też ewaluacji psychometrycznej. Nieliniowa analiza głównych składowych pozwoliła na wyodrębnienie istotnych elementów dla kolejnych kroków terapeutycznych. Interesujące rezultaty badań na temat efektów muzykoterapii u wcześniaków przedstawiła N. Desquiotz (Luksemburg). Badania prowadzono w placówkach medycznych, w których dzieci te przebywały. Słuchały one wielokrotnie, przez pół godziny, spokojnego śpiewu w obecności rodziców. Celem muzykoterapii było spowodowanie rozluźnienia dziecka, częściowo też zakłócenie dźwięków aparatury medycznej, do której dzieci były podłączone. W toku tych oddziaływań zaobserwowano poprawę wskaźników medycznych, takich jak rytm sercowy czy oddechowy, a także korzystne zmiany w reakcjach i mimice dziecka. Badania przekonują, iż tego typu oddziaływania w obszarze neonatologii mogą przynieść ogromne korzyści. Problematyki klinicznej dotyczyły też doniesienia dr A. Brytek (Uniwersytet Śląski), która analizowała profile osobowościowe osób cierpiących na anoreksję, bulimię i otyłość. Porównania populacji francuskiej i polskiej tego rodzaju osób wskazują na pewne podobieństwa u pacjentek cierpiących na anoreksję (np. charakterystycznym rysem osobowościowym jest interioryzacja złości oraz konflikt pomiędzy realizacją celów intelektualnych i możliwościami osoby) i jednocześnie brak podobieństw u osób cierpiących na bulimię i otyłość.

Praca arteterapeutyczna prowadzona jest w zakresie wielu populacji osób cierpiących na zróżnicowane zaburzenia i problemy. Jedną z takich populacji są więźniowie przebywający w zakładach karnych. I. Buyssens (Luksemburg) przedstawiła oryginalny program działań terapeutycznych pt. „Odnaleziony czas”. Poczucie czasu w warunkach penitencjarnych ulega szczególnym zakłóceniom. Cechują je nieprzewidywalność, rozpad struktury i niestabilność. Osoba nie jest w stanie projektować własnej przyszłości, zaś przeszłość naznaczona jest piętnem cierpienia o różnym wymiarze i treści. Wykorzystując dźwięki, elementy muzyczne oraz inne techniki z zakresu arteterapii, sprzyja się kanalizacji emocji, odczuć i wspomnień. Osoby zaczynają odnajdywać za pomocą kontekstu arteterapeutycznego swoją własną historię, tożsamość, konstruować osobiste znaczenie czasu.

Wiele z zaprezentowanych doniesień akcentuje ogromną wartość zmiennych jakościowych w badaniach psychologicznych. Doniesienie I. Buyssens było tego przykładem. Podobnie jak wystąpienie dr B. Houbre z Uniwersytetu Paula Verlaine w Metz (Francja), która podjęła się analizy mechanizmów obronnych stosowanych przez ofiary

agresji szkolnej. Badaniami objęto dzieci w szkole podstawowej, w których wykorzystano między innymi techniki projekcyjne, np. metodę Rorschacha. Prof. J.-M. Barthélémy z Uniwersytetu w Savoie (Francja) podkreślił znaczenie analizy jakościowej w metodzie Rorschacha. Zaznaczył, iż pogłębiona analiza jakościowa wypowiedzi nie może odwoływać się jedynie do częstości pojawiania się pewnych określeń. Wymaga ona wnikliwej reinterpretacji pewnych wskaźników mierzalnych z uwzględnieniem kontekstu wypowiedzi i wszystkich dodatkowych elementów istotnych dla oceny dynamiki i struktury osobowości badanego. Próba integracji danych jakościowych i ilościowych była zaprezentowana przez prof. L. Schiltz (Luksemburg) technika analizy treści wypowiedzi, użyteczna w ocenie globalnej w metodzie Rorschacha. Analiza treści wypowiedzi także była przedmiotem referatu dr B. Gawdy (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie). Zaprezentowała ona propozycje analizy listów pożegnalnych samobójców. Analiza taka jest sporządzana w ramach opiniowania w zakresie psychologii sądowej i ma na celu określenie stanu psychicznego osoby, która pozostawiła list pożegnalny, a także wskazanie, czy list został napisany dobrowolnie. Metodologia analizy listów pożegnalnych pod wskazanym kątem wymaga szczególnego dopracowania. Z tego powodu autorka zajęła się usystematyzowaniem pewnych propozycji analizy listów pożegnalnych, uwzględniając teorie psycholingwistyczne i psychologię narracyjną.

Uczestnicy konferencji w Luksemburgu podkreślali, iż dane o charakterze jakościowym, zmienne kategoryjne mają duże znaczenie w wyjaśnianiu przeróżnych mechanizmów i uwarunkowań funkcjonowania człowieka. Istnieją bowiem obszary badawcze, w których trudno zastosować pomiar na skali ilorazowej, np. poczucie subiektywnego czasu w toku procesu terapeutycznego (o którym mówiła chociażby wspomniana Buyssens). Pewien aspekt subiektywnych odczuć pacjenta czy terapeuty pozostaje poza możliwościami pomiaru, a wydaje się, że to właśnie ten subiektywny aspekt jest kluczowy dla procesu terapeutycznego. Znamcy dziedziny nie przeceniają jednak znaczenia danych kategoryjnych, ale zdecydowanie mówią o integracji podejścia jakościowego i ilościowego, co wydaje się ogromną wartością omawianej konferencji. Kolejnym niezwykle cennym aspektem jest to, iż uczestnicy konferencji, tacy jak np. prof. P. C. M. Molenaar, prof. A. von Eye czy prof. M. Tenenhaus, przekonują, że istnieje wiele możliwości eksplorowania danych o charakterze jakościowym. Ma to szczególną wartość, gdyż wymieniane procedury nie są powszechnie znane w środowisku psychologicznym ani też stosowane.

*Barbara Gawda
Instytut Psychologii
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie*